

УДК 336.1:352+332.1(447)

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ

Якимчук Т.В., Канавченко В. Ю., Якимчук П.Р.

Розглянуті фінансові ресурси регіону, їх елементи та джерела походження. Наведена сутність понять «фінансовий потенціал», «фінансова спроможність» їх критерії. Обґрунтовані заходи щодо забезпечення фінансової безпеки в регіоні.

Постановка проблеми. Однією із важливих проблем, розв'язання якої необхідне для забезпечення сталого розвитку регіонів є вдосконалення механізму формування та використання фінансових ресурсів регіонів, підвищення загальної ефективності наявного фінансового потенціалу.

В умовах глобалізації питання фінансової самостійності та забезпеченості регіонів потребують особливої уваги. Їх вирішення значною мірою залежить від структури економіки та рівня її розвитку на тій чи іншій території. Тому постає потреба в визначенні характеру і змісту фінансових ресурсів, джерел, що їх формують.

Аналіз досягнень та публікацій. Актуальність питань, пов'язаних з фінансовою самостійністю регіонів знайшла своє відображення у дослідженнях як українських, так і зарубіжних економістів. Ось деякі з них: Дж. Бенінгтон, Дж. Вілсон, З. Герасимчук, М. Грант, Л. Дробозіна, Т. Климентко, Л. Ковальська, М. Коваленко, Н. Колесникова, О. Суховірська, І. Ткачук, С. Ярошенко.

Мета дослідження: розкриття необхідності ефективного та раціонального використання фінансових ресурсів регіону.

Виклад основного матеріалу. В умовах різноманітних форм власності суб'єктів господарювання, які володіють переважною більшістю фінансових ресурсів, система управління фінансами регіону набуває особливого значення. Основною метою цієї системи є мобілізація фінансових ресурсів регіону для забезпечення його економічного і соціального розвитку.

Фінансові ресурси регіону - це грошові фонди, які формуються в процесі розподілу та перерозподілу національного доходу і беруть участь

у діяльності суб'єктів господарювання [3, с.38]. Загалом фінансові ресурси регіону за джерелами походження можна поділити на внутрішні та зовнішні. До фінансових ресурсів внутрішнього походження можна віднести кошти, які мають внутрішнє походження, зокрема: кошти позабюджетних фондів, місцевих бюджетів, підприємств та установ регіону будь-якої форми власності, а також гроші населення. Так, наприклад, за звітними даними у 2014 році до загального фонду місцевих бюджетів Херсонської області надійшло 1357,6 млн. грн. податків і зборів, або 104,7% планів, затверджених місцевими радами на рік. До спеціального фонду обласного бюджету надійшло 89,3 млн грн коштів спеціального призначення, в тому числі на спеціальні рахунки обласного бюджету – 2,7 млн. грн. (без урахування трансфертів з державного бюджету) та на рахунки головних розпорядників коштів – 86,6 млн. грн. власних надходжень бюджетних установ, із яких на видатки спрямовано 84,4 млн. грн. [4].

До зовнішніх фінансових ресурсів відносяться субсидії та субвенції з державного бюджету, кошти, залучені або запозичені суб'єктами господарювання та населенням із зовнішніх джерел, міжнародна допомога.

За 2014 рік до бюджету Херсонській області перераховано 4968 млн. грн. (93,2% плану), в тому числі [4]:

- дотації – 2249,2 млн. грн. (зокрема, дотації вирівнювання – 2167,0 млн. грн.; інші дотації – 82,2 млн. грн.)
- соціальні субвенції – 1357,2 млн. грн. (97,6 % до плану);
- субсидії – 1316,6 млн. грн., зокрема:
 - на допомогу сім'ям з дітьми – 1155,5 млн. грн.;
 - на надання пільг та житлових субсидій на оплату енергоносіїв та житлово-комунальних послуг – 101,0 млн. грн.;
 - на надання пільг з послуг зв'язку та пільговий проїзд – 37,7 млн. грн.;
 - на виплату державної соціальної допомоги на дітей сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування – 22,4 млн. грн.

Важливим елементом фінансових ресурсів регіону є тіньові капітали. Це реальні грошові кошти, які могли б бути використані на розвиток соціальної сфери регіону та реструктуризацію економіки в цілому, але не приймають участі у цих процесах і є потенційними інвестиційними ресурсами. Так, за інформацією Міністерства економічного розвитку і торгівлі України рівень тіньової економіки регіонів України становив у 2012 р. приблизно 45% ВВП. Сьогодні, за

деякими даними, ця частка складає більш 60%. Таким чином, оцінки рівня тіньової економіки свідчать, що значна доля української економіки знаходиться у тіні.

До фінансових ресурсів регіону доцільно долучити й таку групу фінансових ресурсів зовнішнього походження, як інвестиції у території пріоритетного розвитку та вільні економічні зони, технічна допомога неурядових фінансових установ, кредити від Міжнародного валютного фонду та інших міжнародних організацій. Кошти з цих джерел можуть отримувати як суб'єкти господарювання, так і органи місцевого самоврядування для вирішення соціально-економічних проблем.

Основним джерелом фінансових ресурсів регіону в усьому світі вважаються грошові кошти населення. Це фінансові ресурси, які складаються з грошових доходів та накопичень фізичних осіб та мають форму як грошових коштів, що обертаються, так і мобілізованих. Але в умовах низької купівельної спроможності населення основним реальним джерелом фінансових ресурсів для підприємств виступають банківські кредити. Банківські та страхові кошти, а також кошти пайових інвестиційних фондів більш мобільні, оскільки постійно знаходяться в обігу.

Ще одним, не менш важливим джерелом фінансових ресурсів будь-якого регіону України є кошти страхових компаній. Останні акумулюють довгострокові фінансові ресурси за допомогою зосередження грошових коштів населення, юридичних осіб у вигляді страхових внесків та поряд з банківськими установами здійснюють кредитні та інвестиційні операції. Наприклад, в Україні надходження страхових компаній від юридичних та фізичних осіб характеризуються наступними даними (дані за 2014 рік) [6]:

- страхування життя – 2 162 млн. грн. (14,3%);
- добровільне особисте страхування – 5 996,7 млн. грн. (12,1%);
- добровільне майнове страхування – 25 306,3 млн. грн. (59,6%);
- добровільне страхування відповідальності – 2 369 млн. грн. (5,9%);
- недержавне обов'язкове страхування – 7 368,6 млн. грн. (14,3%).

В останні роки особливу роль для регіонів починає відігравати фінансовий потенціал. Терміни «потенціал», «потенційний» означають наявність у кого-небудь (будь-то окремо взята людина, первинний робочий колектив, суспільство в цілому) прихованих можливостей, які ще не виявилися, або здатність діяти у відповідних сферах [2, с. 45].

У фінансовій літературі поняття «фінансового потенціалу» часто переплітається з поняттями бюджетного, податкового або інвестиційного потенціалів. Але ці поняття треба розрізняти. До складу фінансового

потенціалу можуть входити фінансові ресурси, які потрапляють під оподаткування частково або взагалі не становлять об'єкту оподаткування в рамках прийнятої у державі податкової системи. Крім того, фінансовий потенціал поєднує в собі як податкову базу бюджету, так і базу формування неподаткових доходів (доходів від власності і операцій з нею), а також здійснення позик на фінансових ринках для бюджетних цілей.

Отже, можна зробити висновок, що фінансовий потенціал регіону об'єднує в собі як просторові, так і тимчасові характеристики, концентрує одночасно три рівні зв'язків і відносин [2, с. 8].

По-перше, він відображає минуле, тобто сукупність фінансових ресурсів, накопичених територіальною економічною системою в процесі її становлення.

По-друге, він характеризує рівень практичного застосування і використання наявних можливостей та ресурсів.

По-третє, він орієнтується на розвиток у майбутньому, поєднуючи у собі сталу та мінливу складові.

Однією з основних проблем розвитку регіонів України є підвищення фінансової спроможності, адже за допомогою фінансових ресурсів можна відчутно активізувати розвиток регіону та країни в цілому. Діагностика фінансової спроможності регіону є важливим засобом підвищення ефективності його відтворення.

Виділяють такі критерії фінансової спроможності [1, с.93]:

1) фінансова достатність (наявність у регіоні фінансових ресурсів у необхідному обсязі);

2) фінансова дієздатність (здатність регіону забезпечувати ефективне розширене самовідтворення);

3) фінансова стійкість (здатність регіону нарощувати або стабільно підтримувати розвиток на певному рівні за рахунок незалежності регіону від зовнішніх джерел фінансування).

Отже, під фінансовою спроможністю регіону треба розуміти його спроможність до розширеного самовідтворення з метою забезпечення стійкого розвитку та підтримування конкурентоспроможності регіону, задоволення його потреб.

Для постійного підтримання безпечного стану фінансової системи регіону необхідно здійснювати заходи регіональної фінансової політики, які охоплюватимуть весь спектр її складових і враховуватимуть індивідуальні характеристики регіону. Серед таких заходів можна виділити наступні [2, с. 237]:

- складання та реалізація регіональних інвестиційних програм з урахуванням ситуації на локальному ринку праці в адміністративних районах, запровадження передових інноваційних технологій;

- надання додаткових пільг закордонним інвесторам, які сприятимуть розширенню сфери праці та виробництву конкурентоспроможної продукції;

- стимулювання розвитку підприємства, насамперед малого та середнього бізнесу, як головного чинника соціально-економічного розвитку регіонів, підвищення зайнятості населення, поповнення місцевих бюджетів;

- надання державної підтримки через реалізацію довгострокових регіональних соціально-економічних програм;

- створення «центрів соціально-економічного зростання» в соціально-економічних районах, які допоможуть зекономити частину фінансових коштів та оптимізувати міграційні процеси;

- посилення заходів регіональних управлінь СБУ, МВС України, ДПА, КРУ щодо збереження фінансових ресурсів регіону.

Висновки. Для реалізації регіональної політики фінансової стабільності необхідно наступне: після проведення оцінювання стану фінансової системи регіону, аналізу його природно-ресурсного потенціалу, наявних трудових ресурсів здійснити вибір пріоритетних для регіону виробництв, завдяки розвитку яких стане можливим підвищення ефективності функціонування регіону. При цьому треба враховувати реальні можливості та обмеження використання фінансових ресурсів й основні проблеми регіону. Також треба зазначити, що реалізація заходів, спрямованих на забезпечення фінансової стабільності в регіонах, повинна супроводжуватися мінімальними наслідками в соціальній та економічній сферах.

Література

1. Калінська І.М. Інтегральна оцінка фінансової спроможності регіонів України / І.М. Калінська //Актуальні проблеми економіки. – 2008. - №5. С.92 – 101.

2. Коваленко М.А. Фінанси регіону: Навч. посібник/ Коваленко М.А., Мацієвич Т.О., Полевик Г.М., Радванська Н.В.// за ред. проф. Коваленка М.А – Херсон: Олді-плюс, 2010. – 312 с.

3. Череп О. Г. Місцеві фінанси : навч. посіб. / О. Г. Череп, О. Ю. Столяр. - К. : Кондор, 2014. - 468 с.

4. Офіційний сайт Херсонської обласної державної адміністрації. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/ua/otkrytaya-vlast/>

Abstract

Kanavchenko V. Y., Yakymchuk T. V., Yakymchuk P. R.

Diversifying of sources of financial resources of the state

There are considered the financial resources of the region, their elements and sources of origin. Present essence of the concepts of "financial potential", "financial capability" of their criteria. Reasonable measures to ensure financial security in the region.